

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

อานันท์มหิตล

ตราไว้ ณ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

เป็นปีที่ ๑๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระพุทธศาสนาองค์เป็นอดีตภาค ๒๔๘๕ พระมา
 บัชรบั้นนสมัย จันทรคตินิยม ศุภสมพัทธ์ วิสาขมาส ศกต
 บักร์ นวมคีติ สร้อยคิตกาล พฤษภาคมมาส นวมสุทิน ชีวาว
 โดยกาลมริจเลท

ตอนยี่ ๓๐ เดิม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๔๖

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกลางอุดมสันนิบาต พระบรมวงศานุวงศ์และทูตานุทูตผู้แทนนานาประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนาบดีราชบริพาร เลขาธิการมหาดไทยพร้อมกันโดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันทเดชนกจักราชธิปัตย์ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ได้มีส่วนมีเสียงตามความเห็นดีเห็นชอบ ในการจรรโลงประเทศไทยให้วัฒนาถาวรสืบไปในภายภาคหน้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นการชั่วคราว ขอให้สภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการราษฎรได้จัดรูปงานดำเนินประศาสน์นโยบายให้เหมาะสมแก่ที่ให้มีการเปลี่ยนแปลง ครั้นแล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

จักรไทยเพื่อก่อเป็นหลักฐานแห่งรัฐประศาสนวิธีต่อไป
สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งอนุกรรมการคณะหนึ่งประกอบร่าง
รัฐธรรมนูญขึ้น

เมื่ออนุกรรมการได้เรียบเรียงรัฐธรรมนูญฉบับถาวรสนอง
พระเดชพระคุณสำเร็จลง ด้วยดีนำเสนอสภาผู้แทนราษฎร
และสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาปรึกษาถกเถียงแล้ว จึงทุก
เกล้าทุกกระหม่อมถวายคำปรึกษา เมื่อทรงพระราชวิจารณ์
ถกวันทั่วกระบวนความแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการดำรัส
เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยประกาศใช้แต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕
เป็นต้นมา

ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์
นายกรัฐมนตรีว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้
พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานแก่ชนชาวไทยมาแล้วเป็นปีที่
๑๕ ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญ
เป็นหลักนั้นจะก่อให้เกิดความเจริญให้แก่ประเทศชาตินับเป็น

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

ขอเนกราการ ทั้งประชาชนจะได้ทราบซึ่งถึงคุณประโยชน์
ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วจริง แต่เหตุการณ์
บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ถึงเวลาแล้วที่
ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น และ
ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย
นายกรัฐมนตรีจึงนำความ นั้นปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการขอพระราชทาน
รัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึกษากันแล้ว รัฐบาลคณะนายคว
งกษัตริย์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๘
กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญ
คณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบว่า รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยนี้สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข
เพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้าน
เมืองและเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นผล
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง
เพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบรัฐธรรมนูญตามคำเสนอข้างต้น
นี้ กรรมาธิการคณะนี้ได้ทำการทดลองสมัยของรัฐบาลคณะ

พ.ศ. ๒๔๖๒ เดือน ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๖๒

นายกวง อภัยวงศ์ คณะนายทวิ มณฑลเทศ และคณะ
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ต่อมารัฐบาลคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้ง
กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อดูรวบรวมความเห็นและเรียบเรียง
บทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จ
เรียบร้อยแล้ว คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง
แล้วนำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษารัฐธรรมนูญสภาผู้แทนราษฎร
ประเภทที่ ๒ และคณะผู้ว่าการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ
ที่ประชุมได้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา เมื่อกรรมการได้ตรวจ
พิจารณาแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จึง
ได้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาลง
มติรับหลักการแล้ว จึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง

บัดนี้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรได้
พิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญ
สำเร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทน

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

ราษฎรได้พิจารณาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์ จึงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เมื่อทรงพระราชวิจารณ์แล้วเห็นว่า ประชากรของพระองค์ประกอบด้วยวุฒิปริชาใน รัฐบาลในบาชสามารถจรโลงประเทศชาติของคนในอันที่จะก้าวหน้าไปสู่สากลอารยธรรมแห่งโลกได้โดยสวัสดิ์

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ประสิทธิประสาทประกาศให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เป็นต้นไป และให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๔

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ จงเป็นหลักที่สถาพรสถิตประดิษฐานสมรรถภาพอันประเสริฐ เป็นบ่อเกิด

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๕

ความหาสุกสันติคุณวิบุลยราชีแก่อำณาประชาชนตลอดจำเนียร
กาลประวัติ นำประเทศไทยให้บรรลุสรรพพิพัฒน์ชัยมงคล
อเนกคุณผลสกลเกียรติยศมหิหาร ขอให้อำณาประชาราษฎร
จงมีความสมัครสมานสไมสรในสามัคคีธรรมเป็นเอกฉันท์
ในอันที่จะปฏิบัติตามพระราชไมตรีซึ่ง รัฐธรรมนูญ แห่งราช
อาณาจักรไทยนี้ ให้ยืนยงคงอยู่คู่กับไทยรัฐราชสีมา ครอบ
ทั่วทุกป่าวสานตมดังพระบรมราชปรีชานทุกประการเทอญ

คชนท ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๘๘

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว
จะแบ่งแยกไม่ได้

ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อม
อยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนุญนี้เสมอกัน

มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย
พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๑

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๓ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็น
ที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และ
ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

ตอนที่ ๓๑ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๔

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงให้อำนาจนิติบัญญัติทาง
รัฐสภา

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงให้อำนาจ บริหารทาง
คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงให้อำนาจตุลาการทางศาล

มาตรา ๙ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎ
มณฑิยบรรพว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช
๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๐ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช
การไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็น
คณะขึ้นให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ด้วยความเห็น
ชอบของรัฐสภา ถ้าหากพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้งหรือ
ไม่สามารถจะทรงตั้งได้ ให้รัฐสภาปรึกษากันตั้งขึ้น และ
ในระหว่างที่รัฐสภายังมิได้ตั้งผู้ใด ให้สมาชิกพฤฒสภาผู้มี
อายุสูงสุดสามคน ประกอบเป็นคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ขึ้นชั่วคราว

ตอนที่ ๒๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๖

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่ราชบัณฑิตยสถาน และมิได้มี
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชี้แจงไว้ตามความในมาตรา ๑๐
ให้สมาชิกวุฒิสภาผู้สูงอายุส่งผู้แทนคนประกอบเป็นคณะผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้นชั่วคราว

มาตรา ๑๒ หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๑๒ บุคคลย่อมมีฐานะเสมอกันตามกฎหมาย
ฐานพระศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประเพณี
อื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกราชหรือขาสใดเลย

มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา
หรือลัทธิอันชอบด้วยกฎหมาย และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรม
ตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพล
เมือง และไม่เป็นกีดกันต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
ของประชาชน

มาตรา ๑๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกายน
เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การ

คณะที่ ๑๖ เดิม ๑ - วารกิจจานเนตนา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๖

ในขณะ การศึกษามหาวิทยาลัย การชุมนุมสาธารณะ ทางตั้งสมาคม
การคุ้มครองพระภิกษุและภิกษุณี การราชกิจ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่ง
บทกฎหมาย

มาตรา ๑๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์
ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๖ บุคคลมีหน้าที่การพ้องกฎหมาย และมี
หน้าที่ของอันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษี
และอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและโดยวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๓

อำนาจนิติบัญญัติ

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๗ รัฐสภาประกอบด้วยพฤฒสภาและสภาผู้แทน
ไม่ว่าจะประชุมแยกกันหรือร่วมกัน

มาตรา ๑๘ ร่างพระราชบัญญัติทั้งที่สภาจะตราขึ้นเป็น
กฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๖ ๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

มาตรา ๑๘ การตราพระราชบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายให้มีผลย้อนหลังเป็นการลงโทษบุคคลในทางอาญานั้น จะกระทำได้

มาตรา ๒๐ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐสภาได้ทำขึ้นเสร็จแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๒๑ ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายก็ดี หรือมิได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือนนั้นก็ดี รัฐสภาจะต้องปรึกษากันใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิม ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายในสิบห้าวันแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ตอนที่ ๒๐ วรรค ๖๓ ระบือจรรยาบท ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๒๖

มาตรา ๒๒ ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะเสนอมาจาก
คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนก็ได้

มาตรา ๒๓ บุคคลใดจะเป็นสมาชิกพฤฒสภาและสภา
ผู้แทนในขณะเดียวกันไม่ได้

ส่วนที่ ๒

พฤฒสภา

มาตรา ๒๔ พฤฒสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือก
ให้มีจำนวนแปดสิบคน

สมาชิกพฤฒสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ

การเลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภา ให้ใช้วิธีลงคะแนนออก
เสียงโดยทางอ้อมและลับ

มาตรา ๒๕ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้เลือก
ทั้งอีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมาย
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภา แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง
อย่างน้อยจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ และมีวชิ
ฐานะไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้ว ไม่ต่ำกว่าห้าปี
หรือเคยดำรงตำแหน่งทางราชการมาแล้วไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากอง

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

หรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนหรือสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว

มาตรา ๒๖ สมาชิกภาพแห่งพจนสภา มีกำหนดเวลา
คราวละหกปี จะเพาะในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปี
ให้มีการเปลี่ยนสมาชิกทั้งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก แต่ผู้ที่ออก
ไปมีสิทธิได้รับเลือกครั้งถัดเข้ามาอีก

ถ้าคณะหนึ่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราว
ออกตามวาระ ให้รัฐสภาเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความใน
มาตรา ๒๕ เข้าเป็นสมาชิกแทนตามวิธีการที่กำหนดใน
กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกพจนสภา สมาชิกที่เข้า
มาแทนนั้นชื่อนอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้
ซึ่งตนแทน

มาตรา ๒๗ สมาชิกภาพแห่งพจนสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ

(๒) ลาออก

(๓) ลาออก

ตอนที่ ๖๖ เก็บ ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๒๕

ข้อ ๖๖ (๔) ข้าราชการสามัญตามกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๒๔ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรประชุม
พลเรือนสามัญจะกระทำการใด

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทน

มาตรา ๒๕ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎร
เลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

สมาชิกสภาผู้แทนต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ให้ใช้วิธีลงคะแนนออก
เสียงโดยคะแนนลับ

มาตรา ๒๖ คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือก
ทั้ง อภิสิทธิ์ชนและวิธีการเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก
ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๒๗ อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดเวลาคราวละ

สิบ

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๕

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาจะเหลือไม่ถึงหกเดือน สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทน เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกรุ่นใหม่ ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภา ต้องมีกำหนดเวลาให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

การยุบสภาผู้แทนจะทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา ๑๓ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ตอนที่ ๔๐ ฉบับ ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๑

มาตรา ๓๔ สมาชิกสภาผู้แทนมีสิทธิเสนอญัตติขอเปิด
อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีวาทันทีหรือทั้งคณะ
ได้ โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่าสิบสี่คน การลงมติใน
กรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๓๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกพุทธสภาและ
สภาผู้แทนต้องปฏิญาณในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
ว่า จะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๓๖ สมาชิกพุทธสภาและสภาผู้แทน ต้องเป็น
ผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความหมักหม่งอาณัติมอบ
หมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของคนไทย
บริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๓๗ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกพุทธสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทนตามมติของสภานั้น ๆ ให้เป็นประธานแห่ง
สภาคนหนึ่ง เป็นรองประธานคนหนึ่งหรือหลายคนที่ได้

ตอนที่ ๓๐ เดือน ๖๓ พรรคจรรยาเมตตา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

มาตรา ๓๙ ประธานพุทธสภาและประธานสภาผู้แทน
มีหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ
ของประธานมีหน้าที่กระทำการแทนประธานในเมื่อประธาน
ไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๔๐ ในเมื่อประธานและรองประธานพุทธสภา
หรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกของสภานั้น ๆ
เลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานในคราวประชมนั้น

มาตรา ๔๑ การประชุมของพุทธสภาก็ดี หรือของ
สภาผู้แทนก็ดี ทุกคราวต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่ง
ในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๔๒ การลงมติวินิจฉัยข้อปัญหานั้น ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นไว้แต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้
เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามี
จำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออก
เสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕

มาตรา ๔๒. ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดระกถ้าว
ถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็น
หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์อันเด็ดขาด ผู้
ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ
มิได้

เอกสิทธิ์นี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการ
ประชุมโดยคำสั่งของสภาและคุ้มครองไปถึงบุคคลที่สภาเชิญ
มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็นในที่ประชุมด้วย
มาตรา ๔๓. สมัยประชุมของทุกสภาและของสภาผู้แทน
ย่อมเริ่มต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน

มาตรา ๔๔. ในปีที่หนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของสภาทั้ง
สอง สมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด
การประชุมครั้งแรกต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายใน
สามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำ
ปีให้สภาผู้แทนเป็นผู้กำหนด

เดือนที่ ๑๐ เดือน ๒๔ พรรษาจากพุทธศักราช ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๘๘

มาตรา ๔๕ สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลา
เก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลา
ออกไปก็ได้

อนึ่ง ในระหว่างเวลาเก้าสิบวันนั้น จะโปรดเกล้าฯ ให้
ปิดประชุมก็ได้

มาตรา ๔๖ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมพุทธสภา
และสภาผู้แทนคณะสมัยประชุม ทรงเปิดและปิดประชุม

พิธีเปิดประชุมจะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมา
ทรงทำพิธีจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทที่มีบรรดาศักดิ์แล้ว
หรือผู้ใดคนหนึ่งกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๔๗ เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน
พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาทั้งสองก็
ได้

มาตรา ๔๘ สมาชิกพุทธสภาและสภาผู้แทนทั้งสองสภา
หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้

ตอนที่ ๑๐๐ ๑๑ เมษายน ๒๕๓๑ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๓๑

นำความกราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาทั้งสองได้

(การร้องขอดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าเป็นของสมาชิกแห่งสภาใด ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภานั้น ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภา ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภาที่มีสมาชิกเข้าชื่อนี้นับว่ามากกว่า ถ้ามีจำนวนเท่ากัน ก็ให้ยื่นต่อประธานวุฒิสภา

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องขอนำความกราบบังคมทูลกราบบังคมทูลขอพระบรมราชโองการ

มาตรา ๔๖ ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภานิติบัญญัติในทางอาญา ศาลจะต้องได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกก่อนจึงพิจารณาได้ แต่การพิจารณาคดีนั้น ต้องมิให้เป็นการจัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุม

การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อนมิคำอ้างว่า จำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภานั้นนั้น ข้อมเป็นอันใช้ได้ ✓

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕

✕ มาตรา ๕๐ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือ
หมายเรียกตัวสมาชิกพรรคพฤษภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนป
กักขัง เว้นไว้แต่จับในขณะกระทำความผิด แต่ต้องรับรายงาน
ไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ประธานแห่งสภา
นั้นอาจส่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการกักขังได้

มาตรา ๕๑ ถ้าสมาชิกพรรคพฤษภาหรือสภาผู้แทนถูกกักขัง
ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อ
ถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีจะ
ต้องส่งปล่อย ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อย ตามความในวรรคก่อนให้มีผลบังคับตั้งแต
วันส่งปล่อย จนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๕๒ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนก่อน
เมื่อสภาผู้แทนได้พิจารณาลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้นำเสนอ
ต่อพรรคพฤษภา ถ้าพรรคพฤษภาพิจารณาลงมติเห็นชอบด้วยโดย
ไม่แก้ไขแล้ว ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

ถ้าหากพรรคพฤษภาลงมติไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ส่งร่างพระ
ราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภา

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

ผู้แทนลงมติเห็นชอบตามพหุตุสภากลับก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าพหุตุสภาลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภาผู้แทนลงมติเห็นชอบตามที่พหุตุสภาแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

ถ้าหากสภาผู้แทนลงมติขึ้นชั้นตามเดิมในร่างพระราชบัญญัติที่ส่งกลับคืนมาตามความในวรรคสอง หรือวรรคสาม ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

มาตรา ๕๓ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้น จะเสนอได้โดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้น หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิก หรือลด หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอื่น

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

เกี่ยวกับการพาณิชย์หรืออากร หรือว่าด้วยเงินตรา การจัดสรร
รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการ
ประกัน หรือการใช้เงินกู้

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานแห่งสภา
ผู้แทนที่จะวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวกับอรรถาเงินหรือไม่

มาตรา ๕๔ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนได้ลงมติให้
ไว้ได้ และได้เสนอไปยังวุฒิสภานั้น วุฒิสภาจะต้อง
พิจารณาและลงมติภายในกำหนดสามสิบวัน แต่ถ้าร่าง
พระราชบัญญัตินั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงิน
วุฒิสภาจะต้องพิจารณาและลงมติภายในกำหนดสิบห้าวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัย
ประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นได้มาถึง
วุฒิสภา

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณา ลง มติใน ร่าง พระราช บัญญัติ
ที่สภาผู้แทนส่งมาภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคแรก ก็
ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕

มาตรา ๕๕ งานประมาณแผ่นดินประจำปี ต้องรายงาน
เป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติออกในท้ายปีให้
ให้พระราชบัญญัติปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๕๖ พุทธศักราชและสภานิติบัญญัติ มีอำนาจควบคุม
ราชการแผ่นดิน โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕๗ ในที่ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่ง
สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในข้อความใด ๆ อัน
เกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่
ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้น ๆ ยังไม่ครบถ้วนหรือเพราะเกี่ยว
กับความปลอดภัยหรือประโยชน์แห่งชาติของแผ่นดิน

มาตรา ๕๘ การประชุมของพุทธศักราชและสภานิติบัญญัติ
ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของ
แต่ละสภา แต่ถ้อยแถลงของรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละ
สภาไม่ต่ำกว่าสองห้าคนหรือห้าสิบ ก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๕๙ พุทธศักราชและสภานิติบัญญัติมีอำนาจเลือก
สมาชิกในสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจ
ตั้งคณะย่อยที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกในสภาได้ตาม

มาตรา ๒๐ (เดิม) - ราชบัณฑิตยสถาน ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕

ผู้มีอำนาจหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจ หรือกระทำการหรือพิจารณา
คุณสมบัติของบุคคลใด ๆ หรืออยู่ในวงงานของสภา แล้ว
จะดำเนินการใด ๆ อันเป็นการกระทำอัน ข่มขู่อำนาจ
หรือข่มขู่ให้ ๆ ฝ่าฝืนหรือแสดงออกเห็นในกิจการที่กระทำ
หรือพิจารณาของสภา

มาตรา ๒๑ (เดิม) - ราชบัณฑิตยสถาน ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕
บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วย

มาตรา ๒๒ การประชุมคณะกรรมการตามวรรค ๑๔
นั้น ต้องมีกรรมการที่มาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนซึ่งเป็น
องค์ประชุมได้

มาตรา ๒๓ พฤศจิกายนและกุมภาพันธ์เป็นอำนาจตั้งข้อบังคับ
การประชุมและกำหนดวันประชุมของสภาเพื่อดำเนินการตามบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๕

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๒๔ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

ตอนที่ ๑๐ ตอนที่ ๒๒ รายการแบบที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๒๕

(๗) การให้ความเห็นชอบในกรณีอื่น ๆ ตามความ
ความในมาตรา ๕

(๘) การตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือผู้
ในมาตรา ๑๐

(๙) การปรับโครงสร้างราชบัณฑิตยสถานตาม
ในมาตรา ๒๑

(๑๐) การถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาตามความใน
มาตรา ๒๕

(๑๑) การเปิดประชุมรัฐสภาตามความในมาตรา ๒๖

(๑๒) การถอดถอนผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้
ในมาตรา ๖๕

(๑๓) การให้ความยินยอมในการประกาศสงคราม
ตามความในมาตรา ๗๕

(๑๔) การให้ความเห็นชอบในกรณีอื่น ๆ ตามความ
ความในมาตรา ๑๖

(๑๕) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามความใน
มาตรา ๑๕

มาตรา ๖๓. ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๖๑. การศึกษาในรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา

มาตรา ๖๑. การศึกษาในรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๖๑

มาตรา ๖๑. ให้ประธานพุทธสภาเป็นประธาน ของที่
ป็นที่ประชุมของพุทธสภา และให้ประธานสภาผู้แทนเป็น
รองประธาน

มาตรา ๖๑. ในการประชุมร่วมกันของพุทธสภา ให้ใช้
วิธีปฏิบัติในการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยชอบ

มาตรา ๖๑. ในการประชุมร่วมกันของพุทธสภา ให้ใช้
วิธีปฏิบัติในการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยชอบ

หมวด ๕

อำนาจบริหาร

มาตรา ๖๖. พระมหากษัตริย์ทรงตั้งรัฐมนตรีขึ้นคณะ
หนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรี
อื่น ๆ อีกไม่เกิน สิบห้าคน ซึ่งทรงมาจกชั้นผู้ใหญ่

ในการคณะรัฐมนตรี ประธานพุทธสภาและประธาน
สภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยชอบ

กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา ๑๐ พุทธศักราช ๒๔๘๘

รัฐมนตรีต้องไม่พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๑ ในคณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๑๒ รัฐมนตรีผู้มีได้เป็นสมาชิกย่อมมีสิทธิไปประชุมในที่ประชุมหรือในที่อื่นหรือแสดงความเห็นในพจนานุกรมสภาผู้แทน หรือในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

มาตรา ๑๓ รัฐมนตรีต้องไว้วางใจในมาตรา ๑๒ นั้น ให้นำมาใช้โดย

มาตรา ๑๔ ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับคำแนะนำของรัฐสภา

รัฐมนตรีต้องรับแจ้งการกระทรวง ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในทางรัฐธรรมนูญ และรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับแจ้งการกระทรวงหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๕ รัฐมนตรีต้องออกจากราชการเมื่อสภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีมาตรา ๑๔ หรือรัฐสภา

มาตรา ๕๐ และ ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ไม่ให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๕๕ หรือเมื่อกล่าวถึงแทนชดทมิ
ส่วนไม่ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรี ในขณะเข้ารับหน้าที่นั้น
ด้วยประการ
ในกรณีดังกล่าวแล้วแต่ในทางปฏิบัติ คณะรัฐมนตรี
อาจขอเรียกแทนเอง คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ใน
ตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไปจนกว่าจะได้สั่งอภัยรัฐมนตรีขึ้นใหม่
มาตรา ๕๕ ความป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเพราะเหตุ โดย

- (๑) ลา
- (๒) ลาออก
- (๓) ราชบัณฑิตยสถานตามมาตรา ๕๖ (๔)
มาตรา ๕๗ (๕)
- (๖) ถูกถอดถอนโดย

มาตรา ๕๖ ในเหตุการณ์ที่มีความจำเป็นหรือส่วนในอัน
จะรักษาความสงบเรียบร้อยหรือป้องกันภัยพิบัติ
หรือป้องกันความเสียหายหรือรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย
หรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรให้พ้นจากตำแหน่งได้ก็
โดยไม่มีเหตุอันจำเป็นอันมีลักษณะระหว่างสภาผู้แทนราษฎรก็ได้
โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรให้ในบังคับคณะ
รัฐมนตรีผู้แทนได้

พจนานุกรม ฉบับที่ ๑๐ เล่ม ๒๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

ในการประชุมรัฐสภาในคราวต่อไป ให้มีพระราชกำหนด
แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ถ้ารัฐสภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนด
นั้นก็เป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติ พระราช
กำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกิจการที่ได้
เป็นไปในระหว่างที่ไว้พระราชกำหนดนั้น

ถ้าอนุมัติและไม่อนุมัติให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๑ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้าคณะรัฐมนตรี
เห็นว่าการพระราชบัญญัติที่เสนอด้วยการกราบบังคมทูล หรือเดิม
ตราฉบับใด จะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อ
รักษาประโยชน์ของแผ่นดิน จะถวายคำแนะนำต่อพระมหาก
ษัตริย์เพื่อทรงตราเป็นพระราชกำหนดให้ไว้มีผลตั้งแต่วัน
ที่ตราขึ้นก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามความในวรรคก่อน จ
ต้องมาเสนอต่อรัฐสภาภายในสองวันนับแต่วันประกาศใช้
และให้นำความในวรรคสองและวรรคสาม แห่ง มาตรา ๑๒
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

มาตรา ๗๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๗๕ ราชได้บังคับแห่งมาตรา ๕๔ และมาตรา ๖๖ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขาและพระบรมราชโองการโดยอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลงนามรับสนองพระบรมราชโองการเป็นผู้รับผิดชอบ

หมวด ๕

อำนาจตุลาการ

มาตรา ๗๐ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๗๑ บรรดาศาลทั้งหลายจัดตั้งขึ้นได้แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๗๒ การตั้งศาลขึ้นใหม่ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นๆ จะกระทำมิได้

ตอนที่ ๑๐ แห่งพระราชกำหนดฯ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

มาตรา ๗๑ ผู้ใดเสนอข้อเสนอมืออิสระในการพิจารณาพิพากษาแล้วขอทำให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๗๒ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน ข้าราชการ และการถอดถอนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการให้ตุลาการ

หมวด ๖

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้แต่โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

(๑) ผู้ที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งต้องมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

(๒) ผู้ที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเป็นสภาวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นกับหลักการแก้ไขรัฐธรรมนูญและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วย

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ระงับงานเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

ในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่าสองในสามแห่ง จำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

(๕) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง ขึ้นพิจารณาเรื่องสำคัญมาตรา ซึ่งมีข้อเสนอแก้ไขแปรญัตติ หรือซึ่งมีการแก้ไขโดยคณะกรรมการ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดแล้วต้องนำเสนอรุสภา เพื่อพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ขึ้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นกฎหมาย ไม่ต่ำกว่าสองในสามแห่ง จำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว จึงให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

หมวด ๑

บทคัดท้าย

มาตรา ๘๖ ภายในบังคับมาตรา ๘๔ รัฐสภาทรงไว้ซึ่ง
อำนาจในการที่จะพิจารณาแก้รัฐธรรมนูญ

บทในการที่จะแก้รัฐธรรมนูญนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่า
กึ่งจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

มาตรา ๘๗ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่มีข้อความแย้ง
หรือขัดกับรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๘๘ ในการที่ศาลจะรับบทกฎหมายบังคับแก่
คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทกฎหมายนั้น ต้องด้วย บทบัญญัติ
มาตรา ๘๗ ก็ให้ศาลพิจารณาทบทวนคดีนั้นไว้ชั่วคราว
เพื่อให้รายงาน ความเห็น เห็นว่านั้น ตามทางการไปยัง คณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย เมื่อคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งให้ศาลทราบ

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด
และให้ศาลปฏิบัติตามนั้น

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๑๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๕

มาตรา ๔๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยบุคคล
ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งขึ้นเป็นประธานตุลาการคนหนึ่ง
และตุลาการอีกสามคน

ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า การรัฐธรรมนูญใหม่ทุกครั้งเมื่อ
ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน เพราะเหตุที่สภาผู้แทน
หมดอายุ หรือยุบ

วิธีการมาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตาม
กฎหมายว่าด้วยการนี้

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๐ ในวาระเริ่มแรก พุทธสภาประกอบด้วย
สมาชิกซึ่งองค์การเลือกตั้งสมาชิกพุทธสภาเป็น ผู้เลือกตั้ง
ภายในกำหนดสมัยที่ นับเป็นสมัยที่ใช้รัฐธรรมนูญ

องค์การเลือกตั้งสมาชิก พุทธสภาประกอบด้วยผู้เป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนมิใช้รัฐธรรมนูญ
ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องมิใช่สมาชิกเช่นเดียวกับผู้
มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราช
บัญญัติการเลือกตั้ง พุทธศักราช ๒๔๘๕ แต่ให้เพิ่มเพิ่ม

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๑๘

(ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๑๘ โดยยกเว้นข้อห้ามตาม มาตรา ๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๕ แต่อย่างน้อยผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องไม่เป็น จริยธรรมาภิบาลประจำ มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี และมีวิทยฐานะ ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าปี หรือ เคยดำรงตำแหน่งทางราชการมาแล้วไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากองหรือ เทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว

ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นสมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเองต่อ เลขาธิการองค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาภายในสิบสองวัน นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญ

วิธีการเลือกตั้งให้องค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา กำหนดขึ้น

มาตรา ๑๑ ในวาระเริ่มแรก : ราษฎรประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภาเลือกตั้งตาม พระราชบัญญัติดำเนินการ เลือกตั้งวุฒิสภา พุทธศักราช ๒๕๑๔ ตั้งวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ และให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรตามขั้นตอนโดยถือเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสน

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

คนต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน ถ้าในเขตจังหวัดใดมีจำนวนราษฎรตามผลการสำรวจสำมะโนครัวครั้งสุดท้ายเกินกว่าหนึ่งแสนคน ให้จังหวัดนั้นมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสน ถ้าถึงกึ่งหรือกว่า ให้นับเป็นหนึ่งแสน

เมื่อถือเกณฑ์จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนในเขตจังหวัดหนึ่งๆ ตามความในวรรคก่อน ถ้าในเขตจังหวัดใดจะมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ได้มีการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๔ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ แล้ว ก็ให้ดำเนินการเลือกตั้งเฉพาะจำนวนที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น,

ให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ๆ ซึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นกว่าหนึ่งคน ให้มีจำนวนราษฎรใกล้เคียงกันเท่าที่จะแบ่งได้

คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๘๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธ

พุทธศักราช ๒๔๗๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๓

ศักราช ๒๔๗๓ โดยออกเงินซื้อห้ามตามมาตรา ๓๐ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๓

มาตรา ๕๒ ให้คํานึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ท้องถิ่นตามความในมาตรา ๕๐ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด
เก้าสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕๓ ให้เริ่มนับอายุสภาผู้แทนตั้งแต่วันใช้
รัฐธรรมนูญ และให้ถือว่าสภาผู้แทนมีจำนวนสมาชิกเต็ม
ตามที่ได้เลือกตั้งเพิ่มขึ้นในวันครบสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๕๔ ก่อนที่สภาผู้แทนจะมีจำนวนสมาชิกเต็มตาม
ที่ได้เลือกตั้งเพิ่มขึ้น รัฐสภาประกอบด้วยพลชนสภาตามความ
ในมาตรา ๕๐ และสภาผู้แทนซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับ
เลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๔๗๔ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

มาตรา ๕๕ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งบริหารราชการแผ่นดิน
อยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไป
จนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

ตอนที่ ๑๐ เดือน ๑๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๕๖ ถ้ามีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความ
ปลอดภัยสาธารณะหรือมีองค์อธิปัตย์พิจารณาเห็นว่า
เวลาที่คณะรัฐมนตรีอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการสั
ความในมาตรา ๕๔ ทุกรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีจะกำหนด
ให้รับบังคับซึ่งพระธรรมนูญผู้ใดก็ได้

ให้น้ำความในวรรคสองและวรรคสามแห่งมาตรา ๗๒
มาใช้บังคับแก่กรณีดังกล่าวในวรรคก่อนโดย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ปรีดี พนมยงค์

นายกรัฐมนตรี